

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวคือ คุณภาพของคน (ณัฐพล ชุมวรฐายี, 2545, หน้า 2) การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต สามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวมเป็นพลังสร้างสรรค์ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ รัฐเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา ในปี พ.ศ. 2542 จึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดการประกันคุณภาพไว้ในหมวดที่ 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยได้กำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอก สำหรับการประกันคุณภาพภายในให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพทางการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (สมคิด พรมจัย และสุพัตร์ พิบูลย์, 2544, หน้า 3)

ในการจัดการศึกษาคุณภาพปลายทางย่อมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจะออกมาในรูปแบบใด การดำเนินการต่าง ๆ จะใช้วิธี หรือยุทธวิธีใดก็ตาม ถ้าการดำเนินการนั้น ๆ มิได้นำไปสู่คุณภาพที่พึงปรารถนา การบริหารและการดำเนินงานก็เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับคุณภาพ จึงเป็นการบริหารและการดำเนินงานที่ไม่นำไปสู่ผลของคุณภาพของการจัดการ และไม่นำไปสู่คุณภาพที่คาดหวัง หรือคุณภาพที่พึงประสงค์ทั้งปวง ถึงแม้ว่าในระยะที่ผ่านมาได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยมาโดยตลอดก็ตาม

ซึ่งจากสภาพปัญหาด้านคุณภาพทางการศึกษา ทำให้ระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ไม่อาจรับรองการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดนี้ได้ หากไม่มีการปรับปรุงระบบการศึกษา ดังนั้น จึงมีความพยายามแสวงหาแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคม ซึ่งแนวโน้มในการจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ สถานศึกษาจะมีอิสระในการดำเนินการบริหารสูงขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของ สังคมและท้องถิ่น ชุมชน และแสดงความรับผิดชอบที่จะทำให้สังคมรับรู้ ว่า สถานศึกษาใช้อำนาจ หน้าที่ดำเนินการบริหารการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งถือเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพ ภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำ รายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อที่ 14 ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยจัดให้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- 4) ดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 5) จัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- 7) จัดทำรายงานประจำปี ที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน
- 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา) ซึ่งเป็นระบบที่สามารถสร้างหลักประกัน ว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้และให้สถานศึกษา ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริมสนับสนุน และกำกับ คุดูแลจากหน่วยงานต้นสังกัด

จากที่กล่าวมาเบื้องต้นจะเห็นว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการ พัฒนาคุณภาพทางการศึกษาเพราะจะทำให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน

มีการดำเนินงานตามแผนและมีการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องและจุดเด่นในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โดยถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ทั้งนี้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนทั้งสิ้น 66 โรงเรียน ได้ดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในมาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังคงขาดการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในที่ชัดเจน ทำให้ยังไม่ทราบถึงข้อเท็จจริง ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายใน ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะให้มีการดำเนินการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เพื่อเป็นการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในด้านต่าง ๆ ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงไร เกิดผลอย่างไร อันจะนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในและศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนที่เป็นแบบปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จที่นำไปสู่ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีมาตรฐานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ต่อไป

คำถามวิจัย

ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยมีการประเมินวัตถุประสงค์เฉพาะดังต่อไปนี้

- 1.1 เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบประกันคุณภาพภายใน
- 1.2 เพื่อประเมินกระบวนการของระบบประกันคุณภาพภายใน
- 1.3 เพื่อประเมินผลผลิตของการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน
- 1.4 เพื่อประเมินผลลัพธ์ของระบบประกันคุณภาพภายใน
- 1.5 เพื่อประเมินผลกระทบของระบบประกันคุณภาพภายใน
2. เพื่อศึกษาตัวแบบการปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ โรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 345 คน ผู้บริหาร จำนวน 66 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 15 คน
2. การวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการประเมินด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากร งบประมาณและทรัพยากร

ส่วนที่ 2 การประเมินกระบวนการ (Process) โดยประเมินจากวงจรเดมมิ่ง PDCA หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) ดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) จัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) จัดทำรายงานประจำปี ที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน 8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3 การประเมินผลการผลิต (Output) โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มาตรฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและมาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม

ส่วนที่ 4 การประเมินผลลัพธ์ (Outcome) การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การบริหารงาน ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน

ส่วนที่ 5 การประเมินผลกระทบ (Impact) โดยประเมินจากผลการดำเนินงานตามระบบ ประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับ เป็นผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ

ส่วนที่ 6 การศึกษาตัวแบบการปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษา (Best Practice) โดยศึกษาจากโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยการร่วมกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา
2. ได้แนวทางในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาของโรงเรียน ในระดับมัธยมศึกษา
3. ได้แนวทางในการประเมินระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อนำไปขยายผล ในการประเมินระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาในระดับอื่น ๆ

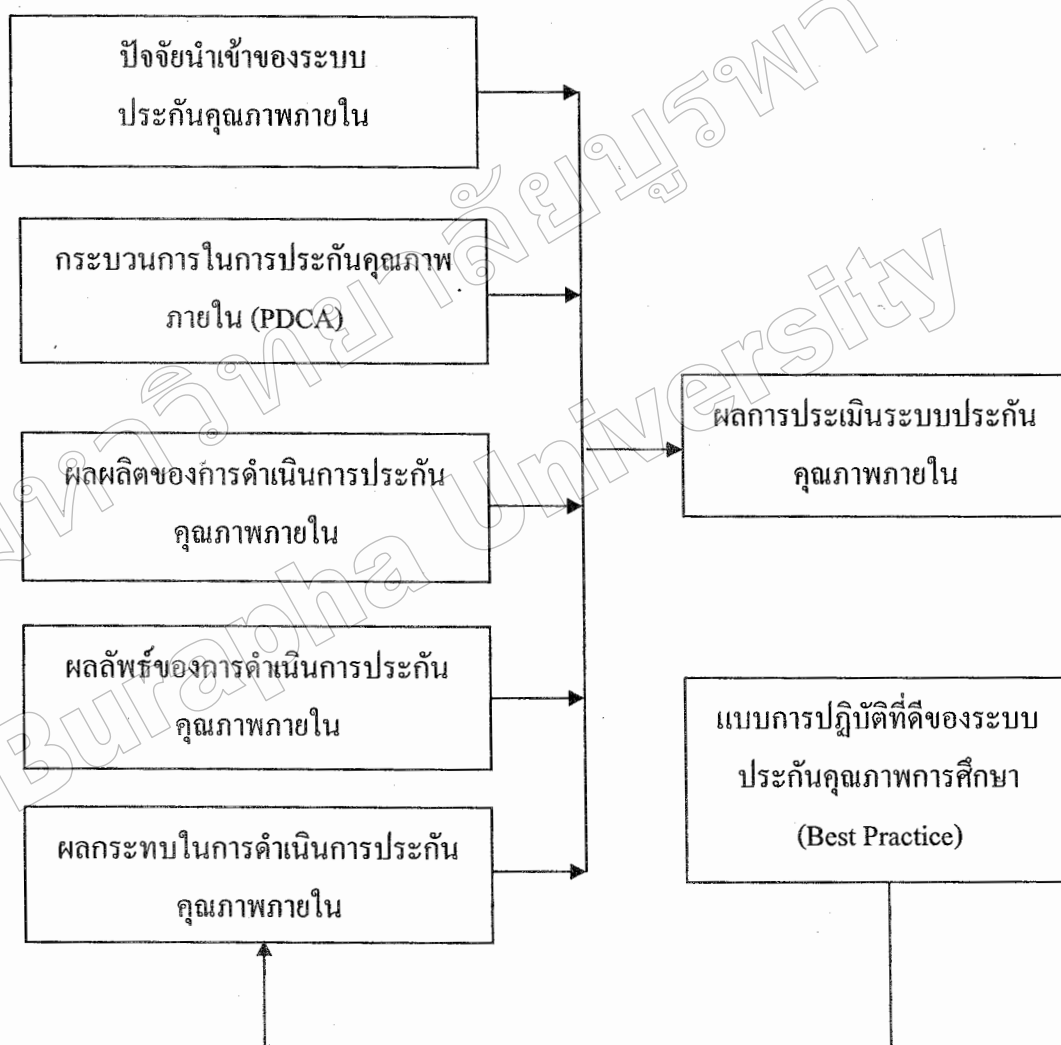
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประเมินระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งสารสนเทศเพื่อประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา รวมไปถึงแนวทางพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32
2. ปัจจุบันนำเข้าระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง ปัจจัยด้านบุคลากรซึ่งหมายรวมถึงครูและผู้บริหาร งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน
3. กระบวนการของระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 กระบวนการในการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในซึ่งประกอบด้วยภาระงานที่สถานศึกษาต้องดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบใน 8 เรื่อง ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553
4. ผลผลิตของระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ผลที่เกิดจากการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและมาตรฐานด้านมาตรการส่งเสริม
5. ผลลัพธ์ของระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การบริหารงาน ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จากการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายใน
6. ผลกระทบของระบบการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ผลจากการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับ เป็นผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ
7. ตัวแบบการปฏิบัติที่ดีของระบบประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก เป็นโรงเรียนที่มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่เป็นเลิศ (Best Practice)
8. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 หมายถึง เขตพื้นที่การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตที่ 32 ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ก่อตั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับ 3) พ.ศ. 2553

9. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียนและรองผู้อำนวยการ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

10. ครู หมายถึง ข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย